



KONCEPT 2012-10-29

Samrådshandling av förslag till beslut om

Bildande av Naturreservatet Välen







Innehåll

1	Beslut	5
2	Syfte	5
3	Föreskrifter för reservatet	6
4	Andra lagar och föreskrifter som gäller för området	9
5	Administrativa data	10
6	Beskrivning av naturreservatet	10
6.1	Reservatets läge och förhållande till omgivningen	10
6.2	Mark- och vattenanvändning	11
6.2.1	Historisk	11
6.2.2	Nuvarande	11
6.3	Naturförhållanden	12
6.4	Kulturhistoriska värden	13
6.5	Friluftsliv, naturpedagogik och tillgänglighet	13
7	Planeringsförutsättningar	14
7.1	Prioriterade värden	14
7.2	Hot, behov, förutsättningar	14
7.3	Riksintressen, befintliga områdesskydd	15
7.4	Planer	15
7.5	Miljökvalitetsmål	15
7.6	Konflikter	15
8	Ärendets handläggning	16
8.1	Varför reservat?	16
8.2	Arbetets upplägg	17
8.3	Information och samråd	17
8.4	Skälen för byggnadsnämndens beslut	17
9	Upplysningar	18
9.1	Dispens från föreskrifter, tillstånd, samråd samt upphävande	18
9.2	Förvaltare och förvaltningsuppgifter	18

BILAGOR

- Bilaga 1. Beslutskarta
- Bilaga 2. Översiktskarta
- Bilaga 3. Skötselplan
- Bilaga 4. Sakägarförteckning (ej bifogad dessa handlingar)



1 Beslut

Byggnadsnämnden i Göteborgs Stad (hädanefter byggnadsnämnden) beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn ska vara **Naturreservatet Välen**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252) fastställer byggnadsnämnden bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer ska gälla utan begränsningar i tiden.

Byggnadsnämnden utser park- och naturnämnden som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Genom att upprätta skyddsföreskrifter och skötselplan inom ramen för ett naturvårdsförordnande fullgörs det formella kravet på förankring och skydd av området.

2 Syfte

Syftet med reservatet är:

- att bevara och utveckla ett tätortsnära grön- och vattenområde och dess biologiska mångfald
- att erbjuda möjlighet till och utveckla förutsättningarna för rekreation, friluftsliv och pedagogisk verksamhet i ett tätortsnära naturområde

Syftet tillgodoses genom att:

- Land- och vattenmiljöerna skyddas mot fysisk exploatering
- Den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas med fokus på biotoper, arter och ekologiska processer som genom rödlistning, inventering eller dylikt pekats ut som särskilt skyddsvärda.
- Vålendeponin sköts i syfte att minska läckage av miljöstörande ämnen så att områdets miljöstatus förbättras. Åtgärder för sådan skötsel har direkt koppling till reservatets syfte om att värna områdets grön- och vattenområden med dess biologiska mångfald. Även andra eventuella förekomster av föroreningar i området ska betraktas på samma sätt som Vålendeponin.
- Möjligheterna till, och behovet av, rekreation, friluftsliv och pedagogisk verksamhet utvecklas och underhålls så att området är attraktivt att besöka under alla årstider och för alla grupper av människor. Stigar hålls i ett skick som möjliggör promenad, skyltar med information finns på plats och vissa målpunkter är tillgängliga för funktionsnedsatta. Vid behov kan mindre nya anläggningar för dessa ändamål tillkomma.
- Skogsmiljöerna på de tre höjderna Kviberget, Torstens ås och Store lund sköts med ädellövsprägel dominerad av ek och hassel.



- Klipp- och hållmarker kring Torstens ås som idag domineras av bergtall, en och ljung sköts för att fortsatt ha denna prägel.
- Strandängarna hävdas med fortsatt bete.
- Vattenkvaliteten förbättras genom åtgärder inom området som minskar tillförsel av partikulärt material, näringsämnen och föroreningar.
- Kulturlämningar bevaras och synliggörs.

3 Föreskrifter för reservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar byggnadsnämnden med stöd av 7 kap 5 och 6 §§ och 30 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter ska gälla. Vård och förvaltning ska bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

Undantag från föreskrifter redovisas under avsnitt ”D. Undantag från föreskrifterna” nedan

A. Föreskrifter om inskränkningar enligt 7 kap. 5 § miljöbalken i rätten att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inom naturreservatet förbjudet att:

1. Uppföra byggnad eller annan anläggning.
2. Anlägga ny väg eller parkeringsplats.
3. Gödsla skogs- eller betesmark eller kalka jordbruksmark.
4. Bedriva skogsbruk.
5. Bedriva jakt.
6. Anlägga nya bryggor, pirar, vågbrytare, båthamn eller därmed jämförbart.
7. Anlägga nya master, antenner, torn eller därmed jämförbar anläggning.
8. Bedriva täkt i någon form, kommersiellt eller för husbehov, av jord, berg, sten eller grus.
9. Förändra pågående markanvändning.
10. Behandla mark och vatten med kemiska preparat till exempel bekämpningsmedel.

Det är vidare förbjudet att utan kommunens tillstånd:

11. Ersätta nedbrunnen eller på annat oförutsett sätt förstörd befintlig byggnad eller anläggning med en motsvarande sådan
12. Anordna nya direktutsläpp av avlopp, dagvatten eller dräneringsvatten från jordbruksmark eller annan mark till vatten och vattendrag inom reservatet.
13. Borra, schakta, tippa, dika, dämna, muddra, kulvertera eller omleda vatten eller utföra liknande åtgärd.



14. Framdraga ny luftledning eller markledning av något slag.
15. Genomföra stabiliseringsåtgärder som krävs för att avhjälpa markerosion som kan skada byggnader, anläggningar eller infrastruktur.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång enligt 7 kap. 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt inom naturreservatet ska tåla att följande anordningar utförs och följande åtgärder vidtas:

1. Utplacering av erforderliga informationsskyltar och utmärkning av reservatets gränser.
2. Anlägga stigar och gångvägar, parkeringsplatser, rastplatser, sätta upp sopkärl och andra liknande anläggningar för friluftslivet och djur- och naturskötsel som skötselplanen anger.
3. Gallra, röja, bedriva slåtter och anordna betesdrift m.m. i den mån markägaren eller den som äger annan särskild rätt till fastigheten inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
4. Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var vissa anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet i enlighet med 7 kap. 30 § miljöbalken

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Framföra motorfordon på land och i vatten.
2. Cykla eller köra moped annat än på anvisad väg.
3. Medföra okopplad hund.
4. Rida.
5. Ställa upp husvagn, husbil och dylikt.
6. Göra upp eld annat än på av förvaltaren anvisad plats (förbudet avser inte användning av stormkök eller motsvarande).
7. Bryta kvistar och grenar eller flytta och plocka ut vedämnen, exempelvis död ved, stående torrakor etc.
8. Utplantera växter eller djur.

D. Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna i A-C gäller inte:



1. Inom område som på beslutskartan (bilaga 1) markerats som kvartersmark parkeringsplatser i gällande detaljplan. Föreskrifter gäller som för övriga delar av reservatet först när gällande plan upphävs för detta område inom reservatet.
2. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser eller avtalat med, utför åtgärder och aktiviteter som härrörs till skötsel enligt skötselplanen och vård av naturreservatet.
3. Normalt underhåll av, eller säkerhetsåtgärder intill: befintliga tomter, byggnader och anläggningar såsom hus, bryggor, diken, stall, vägar, gång- och cykelvägar, ledningar eller master. Markskador ska då undvikas så långt möjligt. Inför trädfällning, där akut risk för skada på person eller egendom inte föreligger, ska dock samråd med förvaltaren föregå åtgärd.
4. För arbete som tidigare föreskrivits i andra beslut och domar. Exempelvis gäller detta skötsel i enlighet med vattendom i Stora ån. För skötsel avsedda och nödvändiga motorfordon får då framföras inom reservatet obeaktat förbud i C1.
5. Skyddsjakt efter samråd med förvaltaren.
6. Åtgärder och framförelse av motorfordon på land och i vatten vid olyckor såsom personolyckor, brand, sanering av utsläpp eller liknande, såvida dessa åtgärder och fordon behövs för arbete med olyckan.
7. Åtgärder som är miljöförbättrande för mark och vatten, kopplat till Välen mudderdeponi eller andra, kända eller idag okända, förekomster av föroreningar inom reservatet. Sådana åtgärder ska göras med största hänsyn till reservatets syften och ska föregås av samråd mellan förvaltaren och beställare (ansvarig för föroreningen) samt utförare av åtgärderna.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter:

Byggnadsnämnden Göteborgs Stad föreskriver att:

1. Förvaltare av naturreservatet Välen ska vara Göteborgs Stads park- och naturnämnd. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörda förvaltningar i Göteborgs Stad samt berörda markägare eller andra innehavare av särskild rätt till mark i området.
2. Naturreservatet hålls utmärkt i terrängen genom förvaltarens försorg, i enlighet anvisningar från Naturvårdsverket.
3. Förvaltningen av reservatet bedrivs enligt skötselplan som fastställs av kommunen, se bilaga 8. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

Om det finns särskilda skäl får kommunen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter.



Vad gäller åtgärder som enligt föreskrifter i detta beslut ska föregås av samråd gäller att ett skriftligt samrådsprotokoll ska ha upprättats av förvaltaren för att samråd ska anses ha ägt rum.

4 Andra lagar och föreskrifter som gäller för området

Göteborgs Stad vill påminna om att utöver reservatsföreskrifterna gäller även andra lagar, förordningar och föreskrifter som vanligt för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bl.a.:

- 7 kap. 13-15 §§ MB om strandskyddsbestämmelser
- 7 kap. 11 § MB och 5-7 §§ Förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. med bestämmelser om biotopskydd
- Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2010:55) med bestämmelser om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket
- Artskyddsförordningen (2007:845), Fridlysningsbestämmelser enligt jaktlagen (1987:259), Fiskelagstiftningen och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2009:10) om artskydd med bestämmelser om fridlysning
- Terrängkörningsförbudet i terrängkörningslagen (1975:1313)
- 2 kap. Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. med bestämmelser om skydd av fornminnen
- Vattenskoterförordningen (1993:1053)
- Vänenvikens vatten utgör fredningsområde för fisk enligt Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken (1998:808)



5 Administrativa data

Namn:	Naturreservatet Välen
NVR-id	2032389
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Göteborg (stadsdelarna Västra Göteborg och Askim-Frölunda-Högsbo)
Församling	Västra Frölunda och Askim
Ungefärlig mittpunkt	X: 144 602 – Y: 6 390 353 (SWEREF 99 12 00)
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	68,7 ha
Förvaltare:	Park- och naturnämnden, Göteborgs Stad
Naturgeografisk region:	Nemoral zon. Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten och norska sydkusten (15) – norra Hallands och södra Bohuslans kust- och skärgårdsområde (15d).
Förvaltare:	Göteborgs Stads Park- och naturnämnd
Objektskategori:	F, Friluftsliv; K, Kust och Hav; Mo, Marina områden
IUCN-kategori:	<i>Fylls i inför beslut</i>

6 Beskrivning av naturreservatet

6.1 Reservatets läge och förhållande till omgivningen

Naturreservatet Välen består av tre delar: Längst i norr finns Store lund, som är en del av reservatet belägen något för sig själv men som hänger ihop med reservatet då området tillsammans med Kviberget och Torstens ås delar karaktären som ädellövbeklädd ås med fornlämningar. Den större delen av reservatet strax söder om Store lund klyvs genom Marholmsvägen med sin bro Markholmsbron i en nordlig och en sydlig del.

Naturreservatets södra dels nordvästra ände gränsar, med bara Näsetvägen som skiljelinje, mot tät villabebyggelse. Så gott som hela den östra delen av reservatets båda södra delar gränsar mot två stora koloniområden, i nordöst mot ännu ett villaområde. Nedanför Kviberget i söder ligger Björllahamnen, en småbåtshamn, i direkt anslutning till reservatet. Delar av den västra sidan bildar med hjälp av Åkereds skolväg (Gamla Näsetvägen) en naturlig gräns mot spridd bebyggelse i form av klubbstugor, förskola och skola. Denna del gränsar också mot idrottsområden vid Åkeredsvallen. Store lund i norr är mer eller mindre omgärdad av idrottsområden, Reningsverksgatan, golfbana och mindre verksamheter.

Sammantaget är det avgjort att reservatet kan klassas som ett tätortsnära reservat.



6.2 Mark- och vattenanvändning

6.2.1 Historisk

Fornlämningarna runt Välenviken visar att området varit bebott under lång tid. De äldsta fynden är från järnåldern. De liksom övriga fornlämningar är registrerade från områdets höjder, som under lång tid stod upp som öar omgivna av hav.

De lägre belägna markerna vid Välen blottades så småningom på grund av landhöjningen. Dessa leriga marker är historiska odlingsmarker som brukats av ett flertal byar i Askims och Västra Frölunda socken. Stora arealer åkermark men även ängs- och betesmarker fanns inom området på 1930-talet. På 50-talet köpte staden upp gårdarna och jordbruket kom därefter snabbt att läggas ner. De vidsträckta strandängarna växte igen med vass och buskar.

I slutet av 1800-talet var områdets idag skogsbeväxta höjder trädlösa betesmarker. Mycket virke gick åt för att bygga den framväxande staden. Skolbarnen i Åkereds gamla skola skickades ut för att plantera gran och tall på Torstens ås vid sekelskiftet 1900 för att återbeskoga de trädlösa markerna. I början av 1900-talet pågick en intensiv stenhuggarverksamhet i Näset som efterlämnade tydliga spår i området. På kartor från 1930-talet framgår att höjderna inom reservatsområdet vid denna tid var skogsklädda, men att trädskiktet var glesare än dagens, särskilt på Torstens ås.

Stora åns bristande avrinning och skötsel diskuterades redan på mitten av 1600-talet. Ån har breddats och fördjupats flera gånger sedan dess, senast år 1993. På 50-talet byggdes Göteborgs första reningsverk invid ån, Näsets reningsverk, och invid reningsverket placerades ett par av stadens största deponier för byggavfall. Reningsverket lades ner 1975 och restaurering av området påbörjades. Sly röjdes och beteshagar inrättades.

6.2.2 Nuvarande

Idag präglas det område som främst utmärker Välenviken av strandbete i naturvårdssyfte (ca 13% av ytan). För tillfället betar 18 kor av rasen Highland Cattle vikens innersta norra och södra stränder. Området är välbesökt av närboende och hyser ett intressant fågelliv som lockar resande även längre ifrån än närområdet. Genom ett Agenda 21-projekt på 1990-talet tillkom ett system av dagvattendammar med tre leveer i syfte att rena dagvatten från bostadsområdet norr om Näsetvägen. Detta system är beläget mellan Näsetvägen och Välenviken, alldeles nedanför fågeltornet. En del av de ytor som inte betas idag slås för att hållas öppna (ca 4,5% av ytan).

Ett stort område i reservatet utgörs av den gamla mudderdeponin (ca 11% av ytan), där muddermassor från viken och Stora ån deponerades 1976 efter det att reningsverket lades ner. Deponin är starkt förorenad och ska

Askims fjord, där Välenviken ingår, är en kustvattenförekomst enligt EU:s vattendirektiv och Stora ån utreds för närvarande för att klassas som en egen vattenförekomst. Göteborgs vatten har skötselansvar för Stora ån enligt meddelad vattendom, vilket innebär bland annat rensning och strandröjning vid behov. Tillsammans med Välenviken ingår Stora ån i ett



fredningsområde för fisk. I fredningsområdet råder bland annat förbud mot allt spöfiske från och med 1 oktober till 31 mars. Välenviken och Stora ån utgör ca 23,5% av reservatets yta.

Göteborgs Stad äger den mesta marken inom reservatet, med undantag för ett fåtal mindre områden för samfällda vägar och gång- och cykelvägar. Den skog som växer på de tre höjderna Kviberget, Torstens ås och Store lund förvaltas idag med naturvårdsinsatser och inte som produktionsskog (ca 23,5% av ytan). Någon jakträtt finns ej i området.

6.3 Naturförhållanden

Naturreservatsområdet utgörs av en rad olika biotoper och naturmiljöer. Här finns betade strandängar, ett marint grundområde (Välenviken), ett lugnflytande vattendrag (Stora ån), ädellövskogar, vassbälten och halvöppna träd- och buskmarker.

De betade strandängarna i kombination med de produktiva vattenmiljöerna utgör områdets största kvaliteter och är förutsättningen för Välen's rika fågelliv. Totalt har 219 arter observerats i området sedan 1960-talet. En rad fåglar är också knutna till de produktiva vassarna. Enstaka par av gräshoppsångare, en art som är upptagen i EU:s Artdirektiv, häckar oregelbundet med enstaka par. De öppna till halvöppna kulturmarkerna med blommande örter, träd och buskar är också värdefulla för fågellivet. Törnskata, även den upptagen i EU:s Artdirektiv, häckar regelbundet på den gamla deponin. Ruderatvegetationen utnyttjas också av många övervintrande och rastande fåglar. De buskrika högrötsängarna är också värdefulla för många insekter, exempelvis för pollinerare som bin och humlor. Ingen insektsinventering är gjord inom reservatet men i ett intilliggande koloniområde har den rödlistade rostekeln *Dionotus tristis* påträffats, en exklusiv art kopplad till varma sandmarker och som kräver busk- och blomrika områden i sin närmiljö.

Äldre inventeringar av den marina miljön i Välenviken visar att det här funnits undervattensängar med ålgräs, en miljö som brukar kallas "havets barnkammare". En lång rad fiskarter tillbringar sin första tid i ålgräset, som erbjuder gott om skydd och föda. Detta visar på områdets potential som återetableringsområde för ålgräs. Välenviken ingår i vattenförekomsten Askims fjord, vars ekologiska status klassificerats som måttlig på grund av övergödning.

Stora ån är ett lugnflytande och starkt dagvattenpåverkat vattendrag. Trots hög belastning av näringsämnen har ån ett rikt biologiskt liv, framförallt i vissa biflöden. Flera fiskar går upp i Stora ån för att leka och söka föda. Åns biflöden är fina lekplatser för öring. Elfisken i ån har även resulterat i fångster av storspigg, småspigg och skrubbskädda. De isfria delarna av ån uppskattas av övervintrande änder, bland annat kricka.

På reservatets höjder växer hedartad ekskog, delvis av krattyp. I randzoner där jordtäcket är kraftigare ökar inslaget av andra ädellövträd som alm och lind. Här finns inslag av lundflora med arter som lundvårlök, vippärt och desmeknopp. På ek växer arter som silverlav och guldpradad spiklav. En del klen död ved har börjat bildas i beståndet men grövre ved saknas.



Med ökande ålder kommer skogens värden för vedlevande insekter, svampar, lavar och mossor att öka.

Fler detaljer om naturmiljön och arter i området finns i skötselplanen.

6.4 Kulturhistoriska värden

Västra Frölunda är rikt på fornlämningar från alla tidsperioder. Här finns således 8 000 år gamla boplatser från fångststenåldern liksom hällkistor, hällristningar, rösen, gravhögar med mera. Kunskapen om områdets historia har främst erhållits genom de många arkeologiska undersökningar som gjordes på 1960- och 70-talen inför Västra Frölundas omvandling från jordbruksbygd till stadslandskap och förort.

I naturreservatet finns sex fornlämningar registrerade. Fyra av dem är fasta fornlämningar som utgörs av gravar i form av rösen och stensättningar från tiden 1000 f.Kr.-1000 e. Kr. De är belägna i krönlägen på höjdpartierna som stack upp som öar i havet under nästan hela förhistorien. Övriga fornlämningar utgörs av två lösfynd daterade till stenåldern. Utöver dessa lämningar finns sentida spår från det äldre jordbrukslandskapet, som stenmurar och odlingsrösen.

En verksamhet som satt tydliga spår i Västra Frölunda är den stenbrytning som pågick under slutet av 1800-talet fram till första världskriget. Berget på Torstens ås har åtskilliga sår efter ytliga bergtäkter där gatsten och stenblock bröts. Även på Store Lund har man tagit sten ur berget.

Inom det blivande naturreservatet saknas historiskt värdefull bebyggelse. I direkt anslutning till området ligger dock flera äldre byggnader med en intressant och värdefull historia. Den viktigaste av dessa är den kulturminnesmärkta Gamla Åkeredskolan från 1863, Västra Frölundas äldsta skolhus.

6.5 Friluftsliv, naturpedagogik och tillgänglighet

Välen är ett välbesökt och omtyckt rekreationsområde. Hit kommer närboende för att promenera, rasta hunden, motionera och koppla av. Barnfamiljer kommer till Välen för att klappa och mata de betande djuren. Välen är tillsammans med Torsviken Göteborgs mest välbesökta fågellokal och de fågelrika strandängarna lockar fågelskådare från hela staden.

Det är lätt att ta sig till Välenområdet. Många i de tätt bebyggda stadsdelarna i Välen omedelbara närhet har området på promenad- eller cykelavstånd. Reservatets läge intill Näsetvägen och dess många busshållplatser gör det också lätt att ta sig hit med kollektivtrafik från andra delar av staden. För bilburna finns möjlighet att parkera vid bland annat fågeltornet, på besöksparkeringen invid kolonistugeområdet på Välenvikens östra sida och vid Åkeredsvallen sydväst om Torstens ås.

I området finns i dagsläget några anpassningar för människor med funktionshinder. Delar av området är tillägligt med rullstol. Långa sträckor av områdets gångstråk är grusade och asfalterade och via dessa är det möjligt att ta sig några av områdets populäraste målpunkter



som Torstens glänta och djurstallarna. Fågeltornet är försett med ramp vilket gör det möjligt att ta sig upp i tornet med rullstol.

Välenområdet ligger mitt mellan Näset i söder och Opaltorget i norr. Det är bostadsområden med vitt skilda karaktärer. I Välen finns därför möjlighet för människor med olika bakgrund att mötas utan kostnad, på en neutral arena. Torstens glänta och djurstallarna är två populära mötesplatser.

Välen är värdefullt ur naturpedagogisk synvinkel. Lättillgängligheten, den omväxlande naturen, artrikedomen bland fåglar och kulturhistoriska lämningar är viktiga kvaliteter i detta sammanhang. Välenområdet besöks regelbundet av skolklasser från hela västra Göteborg. Lämningarna levandegör historien och bidrar till att öka kunskapen om vår gemensamma livsmiljö. Området besöks också regelbundet av närliggande förskolor och fritidshem som förlägger en del av sin utevistelse i området. Torstens ås med sin skog, öppna hållar och rastplatser är en varierande och spännande miljö för barn. Här finns klätterträd, stenblock, rösen och stubbar som uppmanar till lek och som ger träning för motoriken.

Välens öppna strandängar, betande djur, lövträdslädda höjder samt närhet och utblick över vatten är det som ger Välenområdet dess identitet. Landskapet minner om ett äldre odlingslandskap som för bara ett halvt sekel sedan präglade denna del av Göteborgs utkanter.

7 Planeringsförutsättningar

7.1 Prioriterade värden

Några värden som har identifierats som prioriterade i Välen är bland annat strandbetesmarker, Stora åns vattendrag och Vålenvikens grunda vattenområde, områdets fågellokaler, områdets funktion och vikt för tätortsnära rekreation, friluftsliv och naturpedagogisk verksamhet.

7.2 Hot, behov, förutsättningar

Exploatering, upphörande av strandbetet, utebliven naturvårdsskötsel eller rent av avverkning av skog på de tre höjderna, åtgärder i vattensystemen och upphörd hävd av strandängarna kan innebära betydande hot mot de värden som finns i området: En exploatering i området skulle innebära ytterligare naggande av detta populära tätortsnära grönområdet. Ädellövskogen på höjderna behöver skötas för en fortsatt god tillväxt och några evighetsträd behöver ges det utrymme som krävs för att bli praktfulla och värdefulla på sikt. Vålenvikens miljöer är till stor del klassade som ekologiskt särskilt känsligt område. Vattenkvaliteten i Vålenviken och Stora ån är i mångt och mycket beroende av verksamheter och åtgärder utanför reservatets område men med rätt skötsel och miljöåtgärder delvis kopplade till vattenreningsdammarna och Vålendeponin kan miljökvaliteten bli bättre. Det mycket viktiga strandbetet behöver också säkras för att ge strandängarna och de växt- och djurarter som knyts till sådana miljöer ett långsiktigt skydd. Rójning krävs kring kulturlämningar för att inte skadas av rötter samt för att synas bättre.



Området har behov av utveckling med ett bättre sammanhang genom grönområdet. För stadens närboende medborgare som har området som sitt vardagliga rekreationsområde är detta av extra stor vikt. Åtgärder som bättre knyter ihop de båda sidorna om Välenviken är också bra ur många sociala perspektiv, bland annat för att stimulera till spontana möten som kan främja integration mellan stadsdelarnas olika människor.

7.3 Riksintressen, befintliga områdesskydd

Strandskydd råder för vatten och stora delar av landområden inom reservatet, se bilagd beslutscharta (bilaga 1). Den grunda Välenviken, vassarna och Torstens ås är klassade som Ekologiskt särskilt känsligt område. Inga riksintressen rör reservatet.

7.4 Planer

Stora delar av området hyser enligt översiktsplanen (Översiktsplan för Göteborg 2009) särskilt stora värden för såväl naturvård som friluftsliv. Ett mindre område på Kvibergets nordvästra ände är utmärkt som Bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor. Beslutet bedöms därmed vara förenligt med gällande översiktsplan. Flera detaljplaner tangerar reservatsområdet. Planlagda näraliggande områden med värden som överensstämmer med syftet med reservatet och vars markanvändning har angivits som "allmän platsmark natur", "grönområde", "friluftsliv" och dylikt har beslutats att ingå i reservatet då plan och reservat inte strider mot varandra. Ett område med kvartersmark för parkering i detaljplan akt.nr FII ac 4362 som ej genomförts, har tagits med i reservatsområdet. Detaljplanen vann laga kraft 1998-01-17 och dess femtonåriga genomförandetid går ut 2013-01-17. Eftersom området för parkeringsändamål i detaljplanen inte genomförts och området är av naturvårdsintresse tas området med och tillskrivs en naturvårdsskötsel enligt skötselplanen för reservatet. Området är dock, så länge planen inte upphävs för dessa delar, undantagna föreskrifterna och reservatet påverkar därför inte detaljplanens rättigheter att genomföra planen i denna del.

7.5 Miljökvalitetsmål

Beslutet att bilda naturreservatet Välen och de föreslagna åtgärderna i skötselplanen för reservatet överensstämmer med inriktningen för de svenska miljökvalitetsmålen "Levande sjöar och vattendrag", "Ingen övergödning", "Ett rikt odlingslandskap", "Myllrande våtmarker" och "God bebyggd miljö". Reservatet bidrar även till uppfyllandet av kommunala antagna miljömål såsom "Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker", "Ett rikt växt- och djurliv", "Giftfri miljö", "God bebyggd miljö", "Hav i balans samt levande kust och skärgård" samt "Levande sjöar och vattendrag".

7.6 Konflikter

Bildandet av naturreservat i området kan utgöra konflikt med andra intressen. Bland sådana eventuella konflikter med reservatets bevarandevärden har följande identifierats: båtliv, önskemål om exploatering, urlakning av gifter från Vålendepollen, föroreningar och övergödning i tillströmmande vattendrag (dagvatten och Stora ån). Vad gäller båtliv så är Välenviken så pass grund att framförandet av båt oftast inte är möjligt och därmed heller inget



reellt problem. Det finns heller inget etablerat båtliv inne i viken idag och inget behov av att framföra båt i området, varför ett förbud mot motorfordon på vatten med hänsyn till fågelliv och rekreation inte kan sägas vara ett för långt gånget förbud. Vad gäller exploateringsönskemål så kan sägas att de flesta delar av området inte håller tillfredsställande stabilitet geotekniskt, varför byggnader på de flesta platser inte är lämpligt. Övriga delar är i stort markerade i Översiktsplan för Göteborg som områden med särskilt stora värden för naturvård, friluftsliv, landskapsbild och/eller kulturlandskap. Ett mindre område på Kvibergets nordvästra ände är utpekad i samma Översiktsplan som Bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor, vilket i detta fall inte bedöms strida mot reservatsförslaget. Eventuell urlakning av gifter från Vålendeponin står i konflikt med att bevara livsbetingelser för djur- och växtlivet i området, men även utanför Välen. Åtgärder för att minska denna negativa påverkan är önskvärda och tillåts genom såväl skötselplan som syfte och föreskrifter. Desto svårare att påverka inom reservatets gränser är tillflödet av näringsämnen och eventuella föroreningar från bland annat Stora ån. Det kan vidare finnas konflikter mellan ett ökat antal besökare, som dessutom kanske besöker nya delar av området, och fågellivet. Det kan även uppstå konflikter mellan olika grupper besökare med olika intressen i området.

8 Ärendets handläggning

8.1 Varför reservat?

Tankar om att inrätta ett formellt skydd för naturområdet i Vålenviken har funnits en längre tid. Naturvärdena i området är kända sedan länge och området är också ett viktigt tätortsnära rekreationsområde. Ett flertal studier och inventeringar har genomförts av bland annat Länsstyrelsen och Göteborgs kommun. En summarisk tillbakablick redovisar vägen till beslut om naturreservat.

Efter att området i Välen förändrats från jordbruksmark till villabebyggelse och viss industri, däribland ett reningsverk som uppfördes på 1950-talet, kom området att delvis växa igen samt belastas hårt av miljögifter från reningsverket och deponier för byggavfall. Under 70-talet höjdes röster för skydd av Välen. 1973 kom det första förslaget till områdesprogram för området som pekade ut de fågelrika strandängarna som naturområde och 1975 lades reningsverket ned vilket snabbt ledde till förbättringar vad gällde syrehalten i vikens vatten. Året efter nedläggningen av reningsverket, 1976, muddrades Stora åns och Vålenvikens botten och halter av miljögifter i vatten och växt- och djurlivet sjönk snabbt. Muddermassorna lades upp i en invallning strax söder om Torstens ås, där de ligger än idag (Vålendeponin). 1979 bedömdes Välen vara av stort regionalt intresse för fågellivet i Göteborgs Stads natur- och kulturprogram och under 1980-talet började flera intresseorganisationer verka för att området naturvärden skulle skyddas. 1987 utarbetades ett restaureringsförslag vid Göteborgs Universitet för de igenväxta strandängarna. I början av 90-talet röjdes området på sly och hägnades för bete av nötboskap av rasen Highland Cattle. Boskapen betar än idag i området.



Välens inriktning mot naturvård fastlades 1993 i en programhandling antagen av byggnadsnämnden. Under andra halvan av 90-talet genomfördes flera projekt som gjorde Välen mer tillgängligt för allmänheten, bland annat byggdes ett fågeltorn och en naturstig anlades. Genom ett Agenda 21-projekt anlades ett vattenreningskärr för dagvatten och ett "våtmarksmuseum" iordningställdes i en liten byggnad för användning i undervisningssammanhang. År 2000 färdigställdes dokumentet "Välen - Översiktlig naturbeskrivning och förslag till skötselplan". År 2001 författade byggnadsnämnden en skriftlig försäkran om att området inte skall exploateras i väntan på reservatsbildning.

8.2 Arbetets upplägg

Arbetet med reservatsbildning påbörjades 2011-09-06 i enlighet med Stadsbyggnadskontorets produktionsplan för 2011. Arbetet har utförts som ett projekt lett av Stadsbyggnadskontoret. En arbetsgrupp bestående av representanter från berörda förvaltningar inom Göteborgs Stad formerades. I den huvudsakliga arbetsgruppen har förutom Stadsbyggnadskontoret även Park- och naturförvaltningen, Miljöförvaltningen, Fastighetskontoret, Göteborgs stadsmuseum, Trafikkontoret och stadsdelen Västra Göteborg ingått. Referenspersoner från Kretsloppskontoret, Göteborgs vatten, stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo har deltagit i diskussion kring särskilda sakfrågor. Länsstyrelsen har fungerat som diskussionspart under hela arbetet. Under tiden som arbetet pågått har kontakter även tagits med intresseorganisationer och andra informanter med flera.

8.3 Information och samråd

Den 1 februari 2012 hölls ett informationsmöte om det påbörjade reservatsarbetet för allmänheten och ett förhandsutskick gick ut till sakägare.

8.4 Skälen för byggnadsnämndens beslut

Genom att bilda naturreservat och upprätta skyddsföreskrifter och skötselplan för detta kan de värden som finns i området bevaras och utvecklas. Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden.

Enligt miljöbalken ska områden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Beslutet är på så vis i linje med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. miljöbalken. Bildandet av reservat för området har också uttryckligt stöd i gällande Översiktsplan för Göteborg från 2009 genom att området är utpekad som (F1) planerat naturreservat.

Miljö kvalitetsmål

Inrättandet av naturreservatet Välen bedöms leda till att möjligheten ökar att uppnå de nationella såväl som lokala miljö kvalitetsmål som nämnts i avsnitt 7.5 *Miljö kvalitetsmål*.

Intresseprövning



Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående mark- och vattenanvändning att till viss del förändras och till viss del befästas. Byggnadsnämnden bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark och vattenområden samt växt- och djurliv, men också sociala och naturpedagogiska värden samt värden för friluftsliv, tätortsnära rekreation och naturpedagogik. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken finner byggnadsnämnden att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

9 Upplysningar

9.1 Dispens från föreskrifter, tillstånd, samråd samt upphävande

Om det finns särskilda skäl får kommunen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Tillstånd kan ges till åtgärder som beskrivits som tillståndspliktiga i föreskrifterna A11-A15. Vad gäller åtgärder som enligt föreskrifter i detta beslut ska föregås av samråd gäller att ett skriftligt samrådsprotokoll ska ha upprättats av skötselansvarig för att samråd ska anses ha ägt rum. Om det finns synnerliga skäl får kommunen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 § miljöbalken).

9.2 Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är park- och naturnämnden, Göteborgs Stad.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av byggnadsnämnden. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras. Revidering av skötselplan görs av förvaltare i samråd med berörda nämnder.

Byggnadsnämnden i Göteborgs Stad beslutar att sända detta förslag på beslut till berörda på remiss.

Göteborg 2012-11-27

Byggnadsnämndens ordförande
Mats Arnsmar (S)

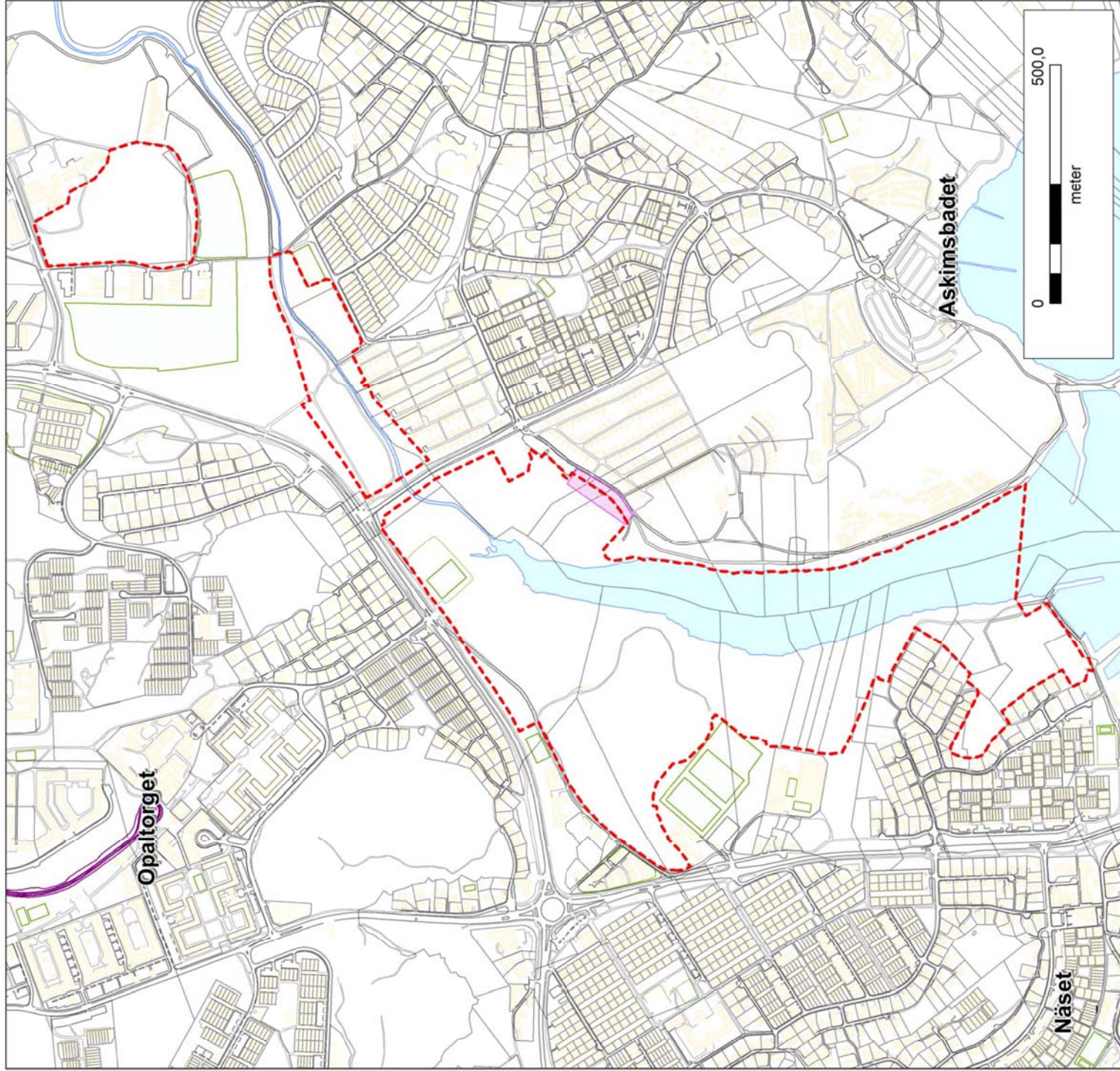
Byggnadsnämndens 1:e vice ordförande
Kjell Björkqvist (FP)



Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Naturreservatet Välen

Beslutskarta

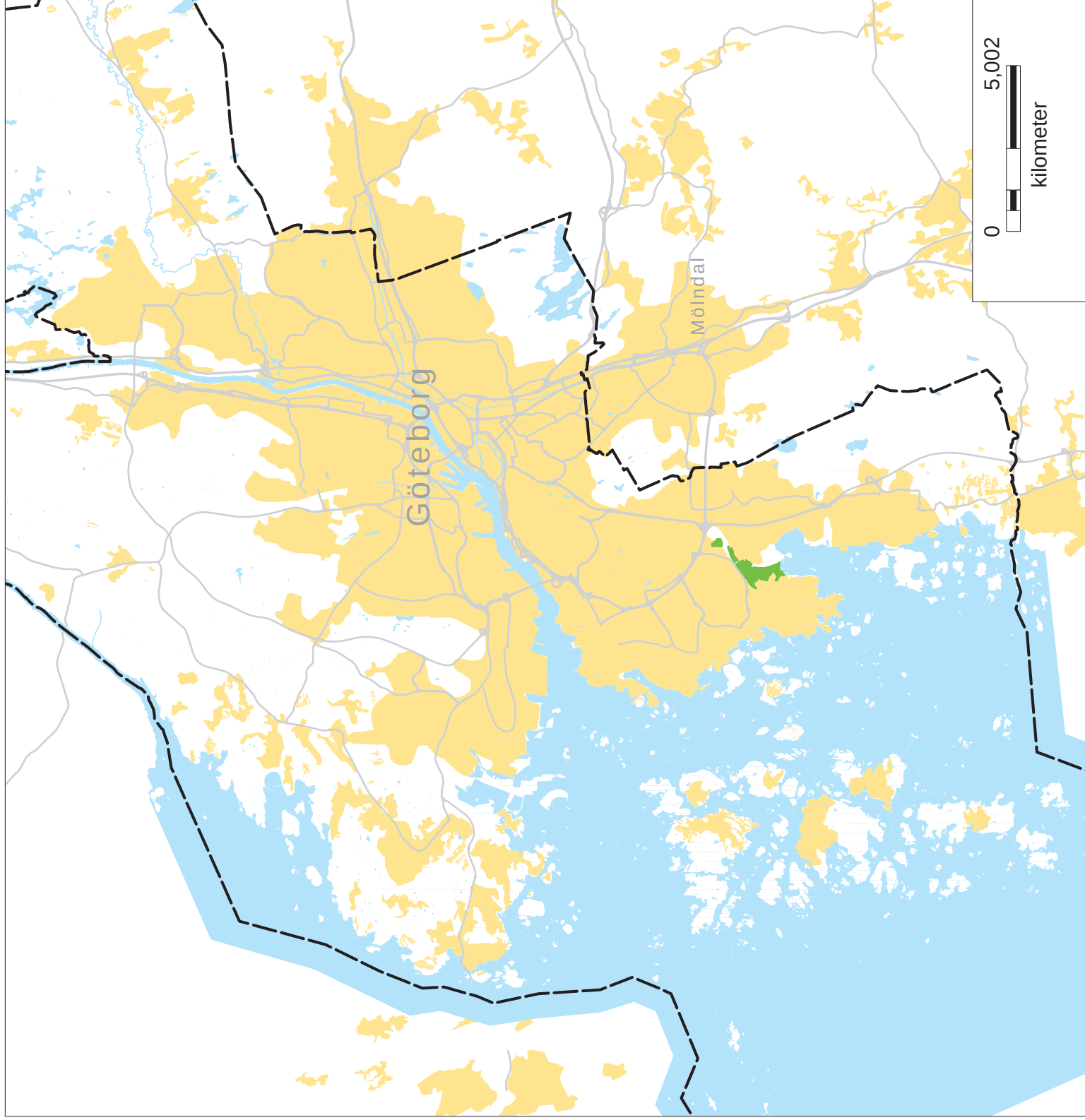




Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Naturreservatet Vålen

Översiktskarta



Naturreservatet Vålen



0 5,002

kilometer